

MOND D'ENERGEIA ELA: radunanza annuala

La clera fegnameira è da generar labour

pb. L'emda passada ò l'Uniun «mond d'energeia ela» salvo la sia radunanza annuala agl center da lenna Uffer SA a Savognin. L'uniun less sensibilisar e consiglier la populaziun an dumondas d'energeia an ampresa lengia ainten la Regiun Alvra. Cun chell'ideia ins è nia da fitgier pe durant igl onn passo, tenor rapport annual.

Igl president dall'Uniun «mond d'energeia ela», consiglier digls cantuns Stefan Engler ò an sies plects d'antrada alla radunanza annuala do ena curta survista dalla situaziun generala an dumondas d'energeia an Svizra. La votaziun digl pievel acceptada igl matg 2017 cun igl concept d'energeia 2050 monta: 1. sa retrer dall'energeia atomara, 2. promover las energieas regenerablas e 3. augmentar l'effizienz an dumondas d'energeia. Cò vegian er da neir realisadas differentas adattaziuns dalla lescha d'energeia. Giu Berna ins discorra er gio dad en nov pled da moda an connex cun l'energeia «Marktdesign». Tenor chest model duessan betg angal concerns ed interpresas pudeir tscherner sezs lour furnitur d'energeia, mabagn er igl retschaveiders privats. Er an dumondas dalla reit duessigl dar ena liberalisaziun an chella direenziun tgi ins peglia davent igl commando allas ovras electricas. «Gl'è però dad esser attent tgi cun ena liberalisaziun vign angal piclo or las ivettas ed an dumondas digls

costs ins fò betg pi gronds pansiert», ò Stefan Engler commento la situaziun actuala.

Genero sanaziuns per 5.5 miu.

Igl secretariat dall'Uniun «mond d'energeia ela» è nia occupo da nov. D'ena vart è chegl Urs Hefti scu consiglier d'energeia cun diplom federal. El è responsabel per la cunsegliaziun tecnica digl rom, per realisar projects ed è responsabel per l'exposiziun interna.

Patric Vincenz è magnafatschenta digl «mond d'energeia ela» e responsabel per la coordinaziun generala, per l'organisaziun, l'administraziun, las finanzas, la communicaziun, igl marketing e la strategia.

Tots dus èn pladias angal parzialmaintg tar igl «mond d'energeia ela», schiglio èn els angascheas tar la Uffer SA. I detta tgosas tgi sa crouschan.

Ansemen on els preschento igl rapport annual e communitgia tgi ins vegia savia gudagner novs partenaris privats.

Igl martgea d'energeia Alvra vegia siva dall'antschatta 2017 igl sies secretariat er tar igl «mond d'energeia ela». Cotras ins less nizigier sinergeias ed evitar tgi ins geia veias parallelas. La gruppa digls cumegn dalla Regiun Alvra vign manada da Patrizia Zanini, tgi ò er igls contacts cun la direenziun digl «mond d'energeia ela» a Savognin.

Plaschevlamaintg seian las dumondas per cunsegliaziun an dumondas d'energea s'augmentadas ferm. Quasi explosivamaintg, ò ma-

nagea Urs Hefti. Ins vegia formulo betg manca da 17 rapports da cunsegliaziun. E chels montan en potenzial cun ena creaziun da valour an somma dad 8.855 miu. Effectivamaintg realisadas seian neidas maseiras da sanaziun per 5.660 miu. e chellas vegian genero contribuziuns da promoziun da 0.699 miu.

Durant igl onn passo èn er nias realisos divers events an connex cun energeia. Traner oter er cun scolars scu digl pass da vacanzas.

«Ple marketing tgi faschagn e duple resung tgi vagn tar las nossas occurrenz», dei Patric Vincenz. I seia fitg impurtant da purtar las infurmaziuns anor, seia chegl ainten las scolas u seia chegl an seiras u dietas d'infumaziun cun amprendists u installatours. Angal cun preschientscha ins vigna da gudagner igl interess. Igl president dall'Uniun «ela mond d'energeia» dei er cleramaintg: «La fegnameira finala è dad augmentar la creaziun da valour ainten la regiun.

Igl chint annual 2017 mossa antradas da radond 120 000.- fr. e sorteidadas da 104 000.- fr. Las antradas vignan an ampresa lengia digls tschintg partenaris principals «martgea d'energeia ela, ewz, ibw, Parc Ela ed Uffer SA, tgi contribueschan mintgamai 10 000.- fr. ad onn ed alloura er digls partenaris A e B e digls donatours.

Program 2018

Ainten la preschentaziun digl program annual per igl 2018 è eneda numnada la strategia tgi ins less fixar cun en plan sur ples onns. Ins vot er star attent e sa participar alla procedura da consultaziun tar la revisiun parziala dalla lescha d'energeia cantunala. Cun igl project «Telecalore» tgi duess intimar igls possessours da sagondas abitaziuns ainten la regiun da spargner energeia ins vign er a cuntinuar. «Chegl duess succeder principalmaintg antras meds technics, noua tgi in so regular la temperatura an moda digitala u forsa er cun vashigns tgi surpeglan cò incumbensas», ò managea Patric Vincenz. Tar igls bietgs dad Uffer SA è gio ena staziun per carger autos electricas. Ena staziun sperta fiss la proxima fegnameira. I vala er adegna dad actualisar schibagn la pagina dad internet scu er l'exposiziun permanenta an tgesa.

Durant igl onn vignigl er a dar differentes referats p.ex. cugl tema digitalisaziun, electromobilitad ed otras. Per la stad ins preveia da far ena exposiziun dad automobils electricas da diversas marcas. Er eventualmaintg cun la pussebladad per igls visitaders da far viadis d'approva. Ins vigna a tschartger da mutivar igls representants dallas diversas marcas persiva.

Treis omens tgi s'angaschan per l'energeia. (da san.) Patric Vincenz, Stefan Engler ed Urs Hefti.

REFERAT: Regiun d'energeia Goms

Igl exaimpel d'en'otra regiun d'energeia

pb. Cun occasiun dalla radunanza annuala dall'Uniun «mond d'energeia ela» a Savognin ins veva anvido Dionys Hallenbarter. El ò mess an peis ainten la regiun da Goms agl Valleis soura en concept d'energeia sumigliant a chel per la Regiun Alvra. Pero gio divers onns pi bod. Ainten en referat ò el rachinto sur dallas sias experienschas.

Scu punct da partenza ò Dinoys Hallenbarter constatato tgi igl Goms è dallas structuradas annò simigliant alla Regiun Alvra. La regiun è er populada pitost lev. Ins è er confrunto cun la depopulaziun. L'agricultura è regressiva. Agl manc an chegl tgi pertotga igls posts da lavour. La muntada digl turissem è s'augmentada enorm siva digl 1970. E chegl an ena moda e maneira tgi è prest privlousa. Igl commers e la mastiranza ò pudia sa tigneir. Grazga agl turissem. E chella dependenza prest totala digl turissem valutescha Dinoy Hallenbarter betg angal scu positiva. Ed ainten chella posiziun turistica prest mengia ferma seia neida ad el scu iniziand anc cun oters interessents l'ideia cun la fegnameira da posiziar igl Goms scu regiun d'energeia. Agl center dall'ideia eran las fegnameiras: augmentar la produziun d'energeia regiunala, nizigier l'energeia agl li e sbassar igl consum d'energeia. Tar las ampremas dus fegnameiras ins vegia an mintga cass gia success. Ainten la terza pi pac.

Sen basa privata

Agl decurs digls onns seia do midadas structurales aint igl Goms. Anc avant en pêr onns eran an tot 21 cumegn ainten chella regiun. Ossa seian anc 5 cumegn. El constatescha tgi er la Regiun Alvra vegia gia en svilup sumigliant. Lò ins veva er 21 cumegn ed ossa seian anc 6.

El, Dionys Hallenbarter scu iniziand ed igl sies cumbattants on adegna fatg la tgossa sen basa privata. Ena organizaziun locca sainza structuradas pi grondas e sainza stueir dar giu chint mintg'onn cun rapports e protocols tot chegl tgi ins vegia fatg. Ins vegia er betg gia la lavour stentousa da stueir eir tar mintga cumegn per lubientschas e per igl consentimaint. Gl'è però er betg uscheia tgi l'organizaziun vess realiso senza igls divers projects. Ins vegia fatg la planisaziun ed igl svilup davent digl concept anfignen tar la realisaziun. Alloura accompagna igls projects e fatg l'equipaziun dallas resursas ed alla finala fatg lavour publica cun communicaziun e marketing.

«Igl ampren vainsa er gia da far diversas constataziuns tgi ans on fatg surstar. Igl Goms ò 5200 abitants e 3200 bietgs d'abitar e vetiers 3400 tgesas/abitaziuns da vacanzas. Damais duple unitads d'abitar tgi abitants». Tar las tgesas ins vegia savia erueir tgi 40% èn pi viglias tgi 40 onns e 40% digls bietgs vignan scaldos cun current electric. En ulterior fatg seia tgi per igl turissem ins dovra ple tgi la mesadad dall'energeia tgi vign duvrada agl Goms. Dionys Hallenbarter è però betg disfurtino tgi ins vegia prest gia duple da far cun igls «esters» tgi cun igls indigens. Chels seian magari pi averts cura tgi geia per ideias innovativas ed er pi sensibilis per schliaziuns ecologicas.

Projects realisos

Per metter agl cler anc eneda: igls iniziands dalla regiun d'energeia Goms on realiso sezs nigns projects, mabagn do igl stempel inicial, cunsiglia ed accompagna. Antschet vegia l'antiera tgossa cun chegl tgi ins veia igl pi bagn e niva lez mument resantia igl pi tgunsch scu ruschanevel e chegl eran projects fotovoltaics ve da tgesas e clavadeiras. Igl 2009 veva la confederaziun gio instrado la KEV e la glista da spetga era lez mument anc betg lunga ed ins seia nia spertamaint vedlonder. Chegl vegia gio staffia ena bunga tenuta da basa.

Igl 2011 è nia antschet cun en parc da mulegns da vent agl parc Gries tgi è nia cumpletto igl 2016 ed ò ossa quatter mulegns.

En oter project è sto en scaldamaint sen distanza cun zenslas da lenna. Ainten ena amprema fasa èn sa participadas 54 tgesas ed ainten ena sagonda 90 tgesas vetiers. Chegl tgi vegia duvro seia ena gronda halla per las zenslas, uscheia tgi chellas seian adegna sitgas.

Ainten la regiun digl Goms vign er preparo lenna dad arder per la vendita tgi Coop surpeglia scu cumprader principal. Er ena produziun da pellets dattigl ainten la regiun.

En project en po spezial tgi è nia realiso è da scaldar cun ava tgi vign or digl tunnel digl Furka. Chella vign cun ena temperatura da 15°

anfignen 16° tar las tgesas e lò dattigl ena pompa da caleira.

Mobilitad electrica è naturalmaintg er en tema. Mintga cumegn ò en VW-Golf tgi vo cun battareias. Chel so igl cumegn duvra per agen basigns u tgi ins dat a tschains a turists per 50.- fr. an de.

Cun forza d'ava seian neidas realisadas diversas ovras pi pitschnas. Agl avigneir ins sfozra però betg an chella direcziun per betg nizigier gist mintga ual.

Energeia e turissem

Chels dus sa laschan cumbinar fitg bagn. Sur las organizaziuns turisticas ins fetscha guidadas tar projects d'energeia ed igl interess seia grond.

Agl frataimp ins vegia er savia sa posiziar fitg bagn scu regiun d'energeia ed ins vegia regularmaintg visitas da delegaziuns da diversas teras dall'Europa tgi s'interessesch per dumondas d'energeia. Magari vignan er delegaziuns dad uffezis federals e cantunals tgi s'interessesch per l'egn u l'oter project. «Talas guidadas e tals barats organisainsa adegna durant igl taimp turistic mort ed alloura dat chegl adegna pernottaziuns bagnneidas», dei Diony Hallenbarter.

Impurtant seia er dad infurmar sur dalla regiun d'energeia Goms ed igls sies projects an referats per tot la Svizra anturn e zont ainten las scolas.

Cun angal 10 commembers seia l'organizaziun stada fitg schlanca, agila e flexibla. Ins vegia er betg duples commembers. Ossa seia la dumonda digls cumegn neida adegna pi gronda per sa participar e cò ins saptga betg sa retigneir e la consequenza seia clera, tgi l'organizaziun vigna instituzionalisada.

I seia er adegna impurtant dad aver igl sustign dalla populaziun e persiva stoptga la tgossa esser transparenta.

Chegl tgi costa oz seia da far igls preprojects. Chels seian però impurtants per generar contribuziuns da promoziun.

Dionys Hallenbarter è sto iniziand dalla regiun d'energeia Goms. El ò referia sur dallas sias experienschas fatgas.